

Шўм-чон изомлык

МАРИЙ ПРАВΟΣЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 3-шо (11) № 2014-ий март

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший архиепископ Иоаннын благословитымыже почеш

Айдемын илыме курымжо кўчык. Мланде ўмбаке ме уналыкеш толшо корныен веле улына. Кажне еным вес тўнясе пытыдыме илыш вуча. Но тудлан ме шкенам ямдылышаш улына. Келгынрак шоналтен ончаш гын, мемнан кечына-влак кўлеш-оккўл паша коклаште эртат. Чон утарышаш верч шагал годым шарнена, шукуж годым айдемын мланде ўмбаке молан толмыжымат огына шинче. Уш-акылна начар улмылан кўра, курымашлык илыш нерген мондаш огыл манын, кажне ийын теле мучаште, шошо ваштареш, черке кугу пўтым кучаш ўжеш. Пўтө жап – шўм-чон помыжалтме, язык верч ойгырен шортмо, лўдыкшө суд нерген шонымо жап. Эртарыме илышна нерген вес тўняште чыла ыштен кертше Судья ончылно могай вашмутым пуэна, чыныш лектын кертына мо? Тыгай йодыш-влак шонен моштышо кажне еным тургыжландарышаш улыт.

Пўтын икымше арняжым ойыртемынак пенгыдын кучыман, эр-кас кажне службыш кошман. Вет тиде кечылаште преподобный Андрей Критскийын өкынымө Кугу канонжым лудыт. Тиде каноным ик егат чоным туржде, шинчавўд йоктарыде колышт шоген ок керт. Тудын моткоч келге шонымашан мутшо-влак чоныш шынат да айдемым вемже марте тарватат.

Уло пўтө мучко преподобный Ефрем Сиринын молитважым лудыт: «Мыйын чонем Ашныше Юмо! Мыланем йогыланыме, ойганыме, чапле лияш тőчымө да кўлдымашым ойлыштмо шўлышым ит пу. Шке айдеметлан, мыланем, яндарын илыме, ўнышө лийме, чытымаш да йоратымаш шўлышым пу. Эй Юмо, Кугу Кугыжа! Мыланем иза-шольо-шамычим осалыш лүкде илышашым да шке языкем ужын моштышашым пу. Тый вет моктымо улат курым-курымеш. Аминь». Тиде молитва гоч черке шке шочшыжовлакым йогыланыме, ойганыме, чапле лияш тőчымө койыш деч, кўлдымашым ойлыштмо шўлыш деч коранаш ўжеш. Яндарын илыме, ўнышө лийме, чытымаш да йоратымаш

КУГУ ПЎТӨ – ЧОН ТАЗАПЫК

шўлышым Юмо деч йодаш темла. Но ончыза, яндарын илымым, ўнышө койышым, иза-шольо йоратымашым тўня чытенак ок керт. А ме тидымак кычалшаш улына, тушкак корнынам виктарышаш улына. Вет Юмын сөрымыжө пеш кугу: «Мом шинчат ужын огыл, пылышат колын огыл, да мом айдеме шўмыштыжө пален огыл, тудым Юмым йоратыше-влаклан Юмо ямдылен» (1Кор.2,9).

Пўтым кучымо дене айдемын көргө куатше шуаралтеш, шонымашыже яндарештеш, ўшанже пенгыдемеш да шкежат Юмо дек лишемеш. Ушаныше ен чыла вереат ўшанле да шерге: ешыште, калыкыште, кугыжаныште. Садлан кўра, уто тургыжланымашым өрдыжкө пыштена да утаралтмаш волгыдо корныш уло кумылын шогалына.

Кугу пўтө тений кумшо мартыште тўналеш да латиндешымше апрельыште пыта.

Преподобный Андрей Критскийын ӧкынымӧ Кугу

канонжо

Святой Андрей Дамаск олаште шочын. Тудо шым ияш марте ойлен кертдыме лийын. Черкыште ача-аваж дене пырля святой причастийым подылмеке, ойлаш тўналын. 14 ияш улмыж годым Иерусалим воктене верланыше святой Савва лўмеш монастырьыш илаш каен. Тушто кыртмен пашам ыштен да ой колыштшо лийын. Андрейын усталыкшым ужын, патриархийыш секретарьлан налыныт. Моло святой ача-шамыч дене пырля VI-шо Тўнямбал соборышто лийын. Тылеч вара тудым Константинополь оласе Софийский храмыш диаконлан шогалтеныт. Изиш лиймеке, тудым Крит островыш епископлан колтеныт.

Преподобный Андрей Критский шуко пашам возен, нунын коклаште эн палымыже – кугу пўтӧ годым лудмо канон. Тудым шке сулыкет верч шортын ӧкынымӧ (покаянный) Кугу канон манит да кугу пўтын икымше арняштыже ужашын-ужашын ныл кас службышто лудыт. Визымше арнян иканаште чыла лудыт, тений тыгай лудмаш 2 апрель кастене лиеш. Тиде канон айдемын пеш чот языкан улмыжым почын ончыкта да кажне енын шўм-чонжым ойганен кумалаш тарата.

«Шудалме илышемн могай пашаже-влак гыч ойгырен шорташ тўналам?» – канонжын

икымше мутышт тыгай улыт, а тропарьже-влак шкенан шотлен пытарыдыме сулыкнам ужын мошташ полшат. **«Языкым ыштенам, чыла ен дечат утларак ыштенам. Тыйын ончылнет языкым мый гына ыштенам. Утарыше Христос, шке кидетын ыштымыжым порылыкет дене теме, Тый вет Юмо улат».**

Пытартыш жапыште Юмо дека лишемаш мыланна шке сулыкна верч ӧкынымаш веле полшен кертеш. Сандене ме Пылпомышысо Ачанам уло кумылын сӧрвалышаш улына. **«Чонем, мыйын чонем, помыжалт, молан малет? Мучаш лишемеш, да намысыш пурет. Чыла вере улшо да чыла темыше Христос Юмо тыйым арален кодыжо»**, – манын ойлалтеш канонышто.

Кажне рушарнян да южо черкыште Кугече пайрем годымат аналойышко «Христосын тамыкыш волымыжо» юмонам пышат. Тиде юмона Кугече деч ончыч, Кугу Шуматкечын, мо лиймым ончыкта. Христос тамыкыш але волен гына шуын. Тудын вургемжат эше ловыкталтеш, а йол йымалныже – шалатыме тамыкын омсаже. Тудо Адам ден Евам кидышт гыч кучен да шўлыкан вер гыч лукташ ямдылалтын.

Нунын йыр святой ен-влак шогат да кугу ўшан дене Христос ўмбак ончат. Вет Христосын тамыкыш волымыж деч ончыч чыла енат тушко логалын, Пылпомыш Кугужанышыш тунам эше корно петырыме ыле. Тамыкыште поро ен-влакын верышт посна лийын, но туштат пеш пычкемыш улмаш, а ен-влак неле омо дене малыныт. Колымеке, волгыдо верыш логал кертме нерген тунам але паланат огытыл.

Христосын тамыкыш волымыжо чыла енлан ўшаным пуэн, Тудын волгыдыжо чылаштым волгалтарен, но тиде волгыдо дека лишемаш кажне енынак кумылжо лийын огыл. **«Удам ыштыше кеч-кӧат волгыдым ужмышудымо лиеш да, пашаже чарашке ынже лек манын, волгыдо дека ок тол, вет пашаже – осал.»** (Ин. 3,20).

Адам ден Ева мландымбалне икымше ен лийыныт. Юмо нуным

Аналойышто Юмога

шкенжын тўсшӧ почеш ыштен да райыш илаш пуртен. **«Тўлышан лийза, шукемза, мландым темыза, озаланыза. Тенызысе коллан, кавасе кайыкклан, изи да кугу чыла чонанлан оза лийза»** – манын Юмо, но поро ден осалым пален налме пушенте гыч саскам кочкаш шўден огыл. Кишке тўсым налше сатанан ондалымыж дене Ева тудо саскам кочкын да Адамлан пукшен. Шўдымым шуктыдымылан кӧра Юмо нуным рай гыч поктен луктын. Тиде

сулык верч чыла айдеме тукым Юмо деч корандыме лийын да, колымеке, кажне ен тамыкыш логалаш тўналын.

Юмонаште Адамын кидше вийдыме, Христос полшымо деч посна тудо колымашын вынемже гыч лектын ок керт, Юмо декат лишем ок керт. **«Могай пиалдыме айдеме мый улам! Кӧ мыйым колымаш кид йымалсе капем деч утара?»** (Рим. 7,24). Адам вес кидшым Христос дека тыршенак шуя! Юмо вет нигӧмат виеш ок утаре. Айдемын утаралташ кумылжо уло гын, тунам гына Юмо тудлан польшышым пуа.

А Еван кидше вургем йымалне. Тудо сулык ыштымыжым шарна, пеш ӧкына да, ӧрын, Утарышын польшыжым вуча. Еван чот ӧкынымыжым пален, Христос тудымат тамык гыч луктеш. Тыште ме Кугу пўтӧ эртым, сулык касарымым да Волгыдо Кугече лишеммым шижына. Христос тамыкым шалатен, колымашым сенен, калык-шамычлан чон утаралтамашым пуэн.

«Христос ылыж кынелын!» – манмылан, шўмет тарвана да вашеш: **«Чынак ылыж кынелын!»** – манмет шуэш гын, утаралташ тыйынат ўшанет уло.

Христосым ош вургем дене ончыктым «Христосын Ылыж кынелмыже» юмонам Кугече пайрем годым 18 курым гыч гына кучылташ тўналыныт.

«Феодор, чот шого! Мый пеленет улам!»

**7 мартыште
чот орланыше святой
Феодор Тироным шарныме
лүмеш коливим (мүй дене
варыме шыдан пучымышым)
благословитлымаш лиеш.
Черке илышыш пурышо йўлан
амалжым пален налына.**

Христиан-шамыч деке поро улшо император Константин колымеке, тудын эргыже Рим империйын тронжо верч шке чўчўжым пуштын. Икмынар жап эртымекке, чўчўжын Юлиан эргыже (361 – 363 ийла) император лиеш. Тукумышто улшо келшыдымашлан кўра тудо христиан-влакым ужмышудымо лийын. Юлиан олесе пазарыште ужалышаш чыла кочкыш сатум шояк юмо-влаклан кумалме вольык вўр дене амырташ кўштен. Кугу пўтын икымше арняштыже тыге ыштен, христиан-влакым мыскылтышыш лукташ да тумам тарваташ шонен.

Константинополь олан архиепископшо Евдоксий деке йўдым

шинчалан койынак 55 ий ончыч орландарен пуштмо святой Феодор Тирон толын да каласен: «Юмо кўштымў почеш мый тендан деке колтымо улам. Пазарыште чыла кочкыш вольык вўр дене амыртыме, тудым ида нал. Шапаш шыданга уло, тудым шолтен, мүй дене варен кочса».

Святой Феодор Тиронын кончымыжлан да каласымыжлан чыланат ўшаненыт. Вет тудым шкенжымат Максимилиан кугыжа годым надырлан пуымо шылым кочкаш тореш лиймыж верч чот орландарен пуштыныт. «Тирон» мутшо самырык салтак маным ончыкта. Тунам 15-16 ияш-влакымак салтакыш налыныт да, христиан улмыштым пален налаш манын, тыге тергеныт. Самырык Феодор шке ўшанымашыж верч чот шоген, лўдде ваштареш ойлен. Тудын поян да лўмлў еш гыч улмыжлан кўра ончыч сайын кутыреныт, сўрваленыт. Пенгыде вашмутшылан кўра императорын тўраже-влак вараже сыреныт, казматыш петыреныт. Тудлан Иисус Христос кончен да каласен: «Феодор, чот шого! Мый пеленет улам! Мландымбалысе кинде ден вўдым ит коч, ит йў. Тыйым вес илыш вуча». Петырымаште улмыж годым суксо-влак тудын дене пырля муреныт, а орол-шамыч ўрын колыштыныт. Эрлашыжым судья Феодорым шкеж деке ўжыктен, адак юмо-шамычлан надырым пуаш темлен. «Тыге намысын ыресеш колышо Христослан ўшанен, шкендым орландараш пуынет мо?» – йодын.

– Тыгай «намысле» колымаш тек мыланем да Господь Иисус Христосын лўмжым ўжшў чыла еглан лиеш! – манын Феодор Тирон.

– Тый мемнан дене але шке Христосет дене лийнет? – йодмылан, тудо манын: «Мый Христосем дене улам да курымеш лиям, а молыжым кузе шонет, туге ыште!» Ончыч тудын капшым парнясе гай кўртнў кўчў дене лу лекмеш удыреныт. Тыгай йўсым чытымыжлан ўрын, пу артанаш йўлалташ кўзыктеныт. Тул чот талышныме годым Святой Шўлыш волен да тулын вийжым пытарен, а Феодор чонжым Юмылан пуэн. Чонжын волгенче гай кўшкў кўзен кайымыжым тушто шогышо-шамыч ужыныт.

Святой Феодор Тироным 306 ийыште мо верч орландарен пуштмым калык шарнен да тудын мутшылан тиде ганат ўшанен.

Православный верам кучен, тўрлў кундемлаште илыше мари́й калык! Юмын Шочыктышо Эн Святой Аван «Казанский» юмонаже лўмеш черке Волжск ола воктенысе Кўсолаште чоңалтын. Тиде паша Юмын кугу

Юмын Аван Казанский юмонаже лўмеш Кўсола (Часовенная) черке

порылыкшо дене ышталтын. Храм чыла егланат – шочмо сурт. Святой Шўлышын полшымыж дене тыште айдемын чонжо эмлалтеш. Господь мемнам Шкеак ўжеш: «Орлыкышто илыше да нелым ужшо-шамыч, чылан мый декем толза, Мый тендам тынысландарем» (Мф. 11:28).

Черке пырдыж нўлталтын, ыресым шогалтыме, окнам шындыме. Тўжвач ончымаште, чыла ыштыме гай чучеш. А черке кўргым шотыш кондаш да сўрастараш эше шуко шийвундо кўлеш.

Кумылан ег-влакым черкылан полшаш ўжына. Поро пиалан

лийшашлан туныктымыж годым Христос каласен: «Поро пиалан улыт чаманыше-влак: нуно шкеат чаманыме лийыт».

Юмылан ўшаныше-влакым поктылмо жап эртен. Ынде илышнан тўн кўлешлыкшым умылымо, ыштыме сулыкна верч ўкынен шортмо да поро пашам ыштыме жап толын шуын.

Шергакан иза-шольо ден ака-шўжар-влак! Святой храмым чоңымаште теат полшеда манын, ўшанен кодына.

Юмын порылыкшо да Юмын Аван леведмыже эреак тендан дене лийже!

**Черкым чоңымаште
тыршыше-влак.**

«Авалан эн шерге шке шочшыжо-влак» – мари́й калыкын икшы́ве-шамы́чше тыге мурат. Чынжымак, кеч айдеме, кеч янлык, кеч кайык шке шочшыжым-игыжым уло чонжо дене йората. Удырамашлан тыгай йоратымашым Юмо пӧлеклен. Ончалза-ян, үстембалне эн тамле кочыш – икшывылан, эн сай вургем – тудланак, эн шуко окса ешыште йочалан кая. Кажне авалан шке шочшыжо – чылт «шӧртнӧ моклака». Ава икшывылан кап-кылым веле огыл, шкенжын уло куатшым, моторлыкшым, мастарлыкшым пуа. А вара шке йочаж деч порым вучен шукта мо? Мари́й

8 март вашеш шонкалымаш Аван чапше – икшывыште!

калык эше тыгеат ойл: **«Ава чон икшы́ве пелен, а икшы́ве чон – кӱ пелен»**. Южо ег тидым шкеже ача-ава лиймеке веле умыла. Ты марте тудо илышым пӧлеклыше аважым пагален моштен огыл. Но кӧ тыште титакан? Ушан-шотан ава шке шочшыжым сай пашалан, кид мастарлыклан гына огыл, тыгак тавын яндар вӱдшым аклен мошташ, кугыеным пагалаш, икте-весеылан полшаш туныкта. Тыгай аван йочаже калыкын пагалыме енге лиеш. Но южо аван шинчаже «сокыр» докан, тудо шке шочшыжым моло еным пагалаш, умылаш да чаманаш ок туныкто. Тыгай йочам тӧрлаш воспитатель ден туныктышо-влак шуко вийым пыштат. А мом нуно ыштен огыт керт гын, йоча-влак икте-весеышт деч ужын-колын тунемыт. Мастар туныктышын кидыштыже икшы́ве сайжым шарнен кодеш, осалжым вашке монда. Йоча жапым арам йомдарыман огыл. Юмо суапландарыме почеш, йоча-влакын полшымышт денак, осал койыш-шоктышым сенаш лиеш. Кузе памашын яндар вӱдшӧ лавырам мушкын колта,

тугак йочан чонжо осал койыш-шоктышым сенен кертеш. Шукыж годым кугыен, осал шонымашым тӧрлӧ семын ушыштыжо савыркален, лум пӱтырка гай тудым кушта да шкежак тушан йомеш. А йочам эрдене вурсет гын, каслан ушешыжат огеш код, тудын чонжо уда шонымашым нумал коштын ок керт. Теве мемнан Господь Иисус Христос чылаштанат икшы́ве гай лияш кӱшта. Йоча дене пашам ыштыше кугыен-влакым, воштылалын, **«икшы́ве гай улыт»** манын ойлат. Вет кӧ дене илет, тугай лият, садланак туныктышо-влакым йоча-шамыч кокымшо авалан шотлат. Илышым пуышо ава шке йочажым гына уло чон дене йоратен кертеш, а туныктышо але воспитатель ег икшы́ве-влаклан шинчымашым веле огыл, а уло чонжым пӧлекла. Тидым нигогай пашадар денат аклаш огеш лий, вет нунын чоныштым Юмо эн кугу йоратымаш дене сылнештарен. Чынжым гын, аван веле огыл, туныктышынат чапше – икшы́выште!

**Вера Николаева.
Юлвер кундем.**

Тиде тӱняшке йоча куанен вучымо да йоратыме шочшаш, вет ача-авалан тудо мыняр куаным конда! Но южгунам йоча ава кӧргыштӧ вучыдымын илана. Тыгай годым авалан лӱдман огыл, кумылымат волтыман огыл. Вет Юмо полшымо деч посна ни моат ок ышталт. Кӧ чонлан илышым пуэн, Тудак йочам йол ӱмбак шогалташ вий-куатым да чыла кӱлешлыкым пуэн кертеш. Тидлан пенгыде ӱшан гына кӱлеш. Йочалан волгыдо тӱням да илыш куаным пӧлеклаш манын, чот шогыза!

Шочдымо азан дневникше

5 октябрь. Таче мыйын илышем тӱҥале. Ачам-авам тидым але ок пале. Мый ӱдыр улам. Ӱнем ошалге, а шинчам канде лийшаш. Уже чыла пале, пеледышым йоратыше ӱдыр лийшашем нергенат ...

19 октябрь. Южыжо мыйым але айдемылан ок шотло. Иззи катышынат кинде улмыж гай, мыят тугаяк айдеме улам. Авамын кӧргышкыжӧ мый жаплан унала толынам: авам уло да мыят улам!

23 октябрь. Мый уже умшам почын моштем. Шоналташат оҥай: вет ик ий гыч мый воштылаш тӱҥалам, а ваҥа – мутланаш. Икымше мутемын «авай» лийшашыжым мый палем.

25 октябрь. Таче мыйын шӱжем кыраш тӱҥале.

2 ноябрь. Мый кажне кечын изиш да кушам. Уже кидем ден йолем палаш лиеш.

12 ноябрь. Мыйын парнямат палдырнат. Нуно але тугай изи улыт, воштылат веле, но ваҥа мый нунын дене авамын ӱпшымын ниялтен кертам.

20 ноябрь. Шӱм йымалныже мыйын илышем нерген доктор таче авамлан каласыш. Тудо пешак йывыртен докан!

23 ноябрь. Ынде ачам ден авам мыланем лӱмым ойырен налын кертыт.

10 декабрь. Мыйын ӱнемат кушкеш, тудо пушкыдо, йылгыжше да ошалге.

13 декабрь. Мый изишак колам. Авамын мыйым тӱняшке кондымыж годым тӱня кечын волгыдыжо да пеледыш дене темше лиеш!

24 декабрь. Палаш оҥай ыле, шӱжеммын шыпак кырымыжым авам колеш мо? Вет мыйын шӱжем пеш тӧр кыра. Авай, мыйын изи ӱдырет таза шочеш!

28 декабрь. Таче мыйын авам мыйым пушто.

Апостол Павел вате ден марий кокласе илышлан тыге туныкта: «**Яжарланымаш деч коран кошташ манын, кажне пörъенгын шке ватыже, кажне ўдырамашын шке марийже лийже. Марий йоратымашыжым ватыжлан пуышаш, тыгак вате йоратымашыжым марийжылан пуышаш: вате шке капшылан оза огыл, а марийже оза, тыгак марият шке капшылан оза огыл, а ватыже оза. Икте-весе деч ида коран. Пырля мутланен келшен, пўтылан да кумалмылан шкем пуаш манын, икмыняр жаплан веле коранаш лиеш, вара угыч пырля илыза. Уке гын шкем кучен кертдымыланда сатана тендам алгаштара. Но мый тидым күштен огыл, а эрыкым пуэн ойлем» (1Кор.7, 1-6).**

ВАТЕ-МАРИЙ СЕМЫН ИЛЫМАШ

Вате ден марий икте-весеыштым йоратышаш да тыгак ўшанле йолташ лийшаш улыт. Но пытаргыш жапыште шуко самырык ен кугыжаныш регистраций да Черкыште венчаялтме деч посна вате-марий семын ила. Тыгай илыш «модный» лийын, но тудын сулыкан улмыж нерген нигöат ок шоналте. Тыге илымышт нерген кугу политик, мурызо да артист-влак нимогай намыс деч посна каласкалат, эрыкан вашкылышт дене кугешнат да самырык-влаклан уда примерым кондат. Тидын шотышто моткоч шуко йодыш шочеш. Шке йочажын тыге илымышлан ача-аван тореш лийдымыже öрыктара. Тыгай илышым еш манаш лиеш мо? Пörъен тыгай илышыште куанен ила. Тудлан ўдырамаш пашаен семын пуалтын: тудо мушкеш, кочкаш шолта, «вате» лўмым налеш. Тыгай еш гыч пörъен кеч-могай жапыште каен кертеш, тидлан тудым нигö ок шылталет. Тыште йоратымаш нерген ойлыманат огыл. Вет йоратымаш – тиде икте-весе верч мутым кучымаш. Тыге лектеш, ўдырамашлан тиде «еш семын» модмаш, а пörъенлан – эрыкан илыш. Пörъен пуйто эрыкан, но тудын почеш «вате» садак эскера.

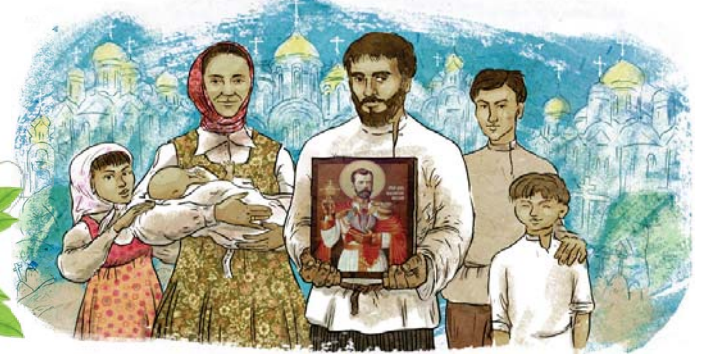
Вате-марий семын илыше ешым мужыранше манаш лиеш мо? Закон почеш мужыранмаште пörъен ден ўдырамаш икгай праван улыт. Святейший Патриарх Алексий II каласен: «**Граждан мужыранмаш – тиде яжар илыш. Закон почеш ушнымаш гына ешым тичмашым ышта, йоча-влакым кушташ йöным пуа.**»

Христианствеыште мужыранмаш кок айдемын иктыш ушнымо семын умылалтеш. Тидым Юмо Шкак ышта. Тыгай мужыранмаш – илышын тичмашлыкше да моторлыкшо. Тидыже Юмын Кугыжанышыш пураш эше ик ошкыл. Черке закон почеш вате ден марий, ушнымекышт, ойырлышаш огытыл. Айдеме колымекат, тиде ок корандалт. Садлан пенгыдын каласаш лиеш: венчаялтмаш курымашлык. Ойырлымаш гын сулык радамыш пура. Яжарланен кошшо-влак веле ойырлен кертят. Мужыранмашын

святостышым тиде сулык амырта, вет тыгай годым вате ден марий икте-весеыштлан ўшанле лиймым чарнат.

Черке закон почеш еш тунам гына тичмаш лиеш, кунам тушто йоча-шамыч улыт. Йоча-влак ешын саскаже улыт. Вате-марий семын илыше ешыште йоча-влакым чын илаш туныкташ неле. Тыгай «мужыранмаште» шукуж годым йочажат уке. Пörъенлан ўшанышт укеат, ўдырамаш-влак абортым ыштат, а тидыже – пуштмаш, эн неле сулык. Удырамаш дене пырля пörъенат тидлан верч Юмо ончылно вашмутым куча.

Мужыранде илыше ешыште шочшо йоча-влаклан илашышт неле лиеш. Нуно вет сулыкеш шочшылан шотлалтыт. Йоча шкежат изи

годсекак губко гай чыла шупшеш, тудо шке ача-аваже деч тыге илаш тунемеш.

Святой ача-влак йочам туныктымо нерген тыге каласеныт: «**Кö йочажым Юмылан йöрышым ончен-кушта, тудо поро пиалан»** (преп. Ефрем Сирий). «**Чын ача тудо огыл, кö шочыктен, а тудо, кö сайын ончен кушта»** (свт. Тихон Задонский). «**Йоча – тыглай ўзгар огыл, ме нунын утаралтмашышт верч мутым кучена. Йочатым сайын ончен от кушто гын, эн неле сулык лиеш. Мемнан йочана яжарлана гын, мыланна прощений уке»** (свт. Иоанн Златоуст).

А Утарышын мутшо эшеат лўдыкшö: «**Но Мыланем ўшаныше тыгай изирак-влак кокла гыч иктыжым чын корно гыч кö коранда, тудын шўйышкыжö вакшкўм сакен, тенгыз пундашке пуртен колтат гын, тудлан сайрак лиеш ыле. Алгаштарымаш шукулан көра тўнялан ойго! Алгаштарымаш толде огеш керт, но көн гоч толеш, тудо енлан ойго»** (Мф. 18,6-7).

Мужыранде илыме годым ўшанле еш илыш нерген ойлаш лиеш мо? Вет ик сулык весым шочыкта. Яжарланымаш йоратымаш дене иктör шоген огеш керт, тудо йоратымашым пытара. Юмо туныкта: «**Уда саскам пуышо сай пушенге уке, сай саскам пуышо уда пушенат уке»** (Лк. 6,43). Тыгай кыл, яжар илыш улмыжлан көра, ни гунам поро саскам огеш кондо: «**сай саскам пуыдымо чыла пушенгым руат да тулыш шуат»** (Мф. 7, 19). Ме граждан мужыранмашын ондалыше мogyржым умылышаш улына. Тыге илыше-влак черке Таинствеыш пурен, кресача але кресача лийын огыт керт.

Еш илышыште чылан иктör праван улыт, ойгым, куаным пырля эртат. Йоратымаш ден икте-весеыш пагалымаш еш тўням аралат. Йоча-влак ешын куанже да ўшанже улыт. Еш илыш пырля эрта. Кугурак енын шке праваже уло, йочанат ийготшылан келшыше шке праваже уло. Йоча ешыште пашалан, порылыклан, чын илышлан тунемшаш. Тидыже кугурак-влак деч шога.

Священник Дионисий Свечников

МОРКО КУНДЕМЫН ПИАЛАН ТАТШЕ

12 февральыште Морко поселкысо Юмын Кончымо черкыште тўнямбал туныктышо да святитель-влакын: Василий Великий, Григорий Богослов, Иоанн Златоустын – погынышт лўмеш пайрем службо Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший архиепископ Иоаннын вуйлатымыж почеш эртен. Олыкмарий благочинийын вуйлатышыже протоиерей Алексий, иерей Евгений, иерей Николай шке толмышт дене черкысе калыкын куандареныт. Чыла егат благословенийым налаш вашкен. Языкыштым касараш, Юмын пырчашым подылаш шуко ет толын.

Божественный Литургий гыч вара молебн лийын. Владыка Иоанн туныктен ойлымыж годым святитель – влакын илышышт нерген каласкален да тиде тўнясе илышлан шун пижаш огыл, а нунын семынак уло чон дене

курымашлык илышым
кыча-лаш темлен. Службо
эртымеке, уло калыкым
пайрем сий вучен.
Вара Морко икымше
номеран кыдалаш школы-
што Владыка Иоанн дене
вашлиймаш эртен. Тушко
районысо депутат-влакын
вуйлатышышт С.М. Иванова,
администраций вуйлатышын
алмаштышыже И.Ф. Королёва,
туныктымо пўлкам вуйлатыше

В.В. Кирчанов толыныт. Тышкак районысо школла гыч вуйлатышын алмаштышыже-влак да 11-ше классыште тунемше-влак чумыргеныт. Вашлиймашым школ вуйлатыше Н.В. Михайлова почын. Погынышо-влакым Владыка Иоанн саламлен да тиде ий святой преподобный Сергей Радонежскийын шочмыжлан 700 ий темме лўмеш пўлеклалтме нерген ойлен. Тиде кече морко калыкын илышыштыже пиалан тат лийын.

Мари- Турекыште вашлиймаш

Мыйын тошто палымем уло. Тудо ожно атеист лийын, нигунам черкыш пурен огыл да тыге ойлен: черкыш шонгыен-влак гына коштыт. Икана тудо пайрем кечын черкыш пурен да чот ёрын: калык пеш шуко, а пелыже – самырык-влак. Саде ет эркын-эркын Юмылан ўшанаш тўнгалын, тынеш пурен да пеш тале прихожанин лийын.

Тидым мый православный самырык ет-влакын кечышт годым шарналтышым. Тыгай кечым Черке 15 февральыште, Сретений пайрем годым, палемда. Тунам ме Христосым аза улмыж годым черкыш кондымым да праведный Симеонын куанен вашлиймыжым шарнена. Сретений - тиде эше айдеме чонын Юмо дене да икгай поро шўлышан ет-влак дене вашлиймашыже.

Садлан тиде кечын Мари-Турек районысо самырык ет-шамычат вашлиймашым эртареныт. Нуно самырык-влакым арака йўмў, тамак шупшмо да наркотик деч арален кодымо шотышто мулланаш погыненыт. Мари-Турек кыдалаш школын актовый залышкыже районысо приходла гыч гына огыл, но тыгак протоиерей Вячеслав Михайловын вуйлатыме Эрвел черке округ гыч уна-влак толыныт.

Чылаштым тургыжландарыше йодыш-влак шотышто Я.А. Заболотских ден Г.П. Половникова ойленыт. Вара тўрлў кўкшытан конкурсын лауреатше И.И. Герасимовын «А так хотелось

жить» видеофильмжым ончыктеныт. Тушто самырык ўдырын наркотиклан кўра колымыжо нерген чын факт ончыкталтын. Залыште ўдырын аваже лийын. Тудо самырык ет-влакым яндарын илаш ўжын. Вара районын прокуроржо мутым налын. Тудо наркотиклан да аракалан кўра мыняр ет колымо нерген каласкален. «Тиде кугу осаллык ваштареш уло тўня чыла йўн дене, тыгак молитва полшымо денат, кредалшаш», - манын.

Вашлиймашыш толшо-влаклан концертым ончыктеныт. Апостол Петр ден Павел лўмеш приходын «Светоч» хоржо, Косолапово селасе, тыгак Мариец да Куженер поселкысо Свято-Никольский храм-влакын, Мамсинер селасе Свято-Троицкий приходын артистше-влак духовный муро-шамычым муреныт.

Протоиерей Вячеслав самырык-влаклан тыге каласен: «диаволын алгаштарымыжлан шкендам ида пу». Вара тудо чылаштым поро пашалан благословитлен.

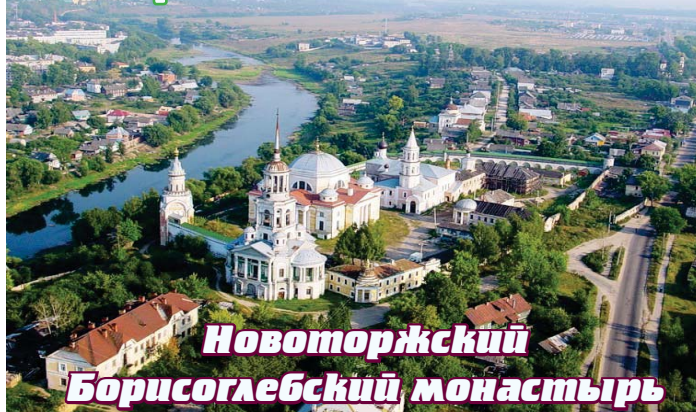
Сергей Фоминых.

Руш кугыжаныш Православный верам 988 ийыште налын. Апостол-влак дене тор улшо кугу князь Владимир калыкым Днепр вудеш тынеш пуртен. Черкылаште 6 август кечын тудын эргыже-влакым – Борис ден Глебым – пагален шарнат, вет нуно святой орланыше-влак ликыште улыт.

Князь Борис дене венгр изак-шоляк Ефрем, Моисей да Георгий служитленыт. Нунын лумымштык икымше руш святой-влак радамыште шогат. Тидын нерген историйым шергалына. 1015 ийын, кенезым, кугу князь Владимир черланен да колен. Тудын ашнаш налме Святополк эргыже властым руалтен, кугу князьын шочмо эргыж-влакым пытараш палач-шамычым колтен. Князь Борисым аралаш манын, осал шонымашан ег-влак вастареш пеш самырык Георгий шогалын. Тудлан эн ончыч орланен колаш пуралтын улмаш. Святой орланыше Георгийым отрок (14 ияш марте йоча) манын, черкыште шарнат. Ефрем изаже, тышке толмекше, шке шольыжын капшым муын огыл. Руал ойырыммо вуйжым гына налын да Тверца энгер деке, Новый Торжок селаш илаш каен. Тушто портым ыштен, монах илыш дене илен, ег-шамычлан полшен. Князь Борис ден Глеб лумеш тудо ончыч черкым чоен, вара монастырьым почын. Преподобный Ефрем Новоторжский 1053 ий марте илен, тудын лумжым черкыште ийлан кок гана палемдат: 10 февраль – колымо кечыже, 24 июнь – аралалт кодшо капшым 500 ий эртымек Новоторжский Борисоглебский монастырьыш пыштыме кече. Георгий шольыжын вуйжат тудын пеленжак.

Кум изак-шоляк гыч иктыжын, Моисейын, илышыже эшеат орлыкан лийын. Святополк озаланыме жапыште тудо шылын илен, вара эше поляк-шамыч деке пленыш логалын. Моисей кап-кылже да чурийже дене пеш мотор улмаш, сандене тудым поян полячке йоратен шынден да түрлө семын алгаштарен. Моисейын сулыкан илыш дене илымыже шуын огылат, тудо монах постригим шолып налын. Тидын нерген палымеке, поян удырамаш тудым кыраш, шужыктен ашнаш да эше вускемдаш кўштен. Тыгай илышым чытен лекше Моисей, утаралтмекыже, Киево-

Венгр изак-шоляк-влак

**Новоторжский
Борисоглебский монастырь**

Печерский монастырьлан негызым пыштыше Антоний деке илаш толын. Тыште, кумалын да пўтым кучен, 10 ий илен. Шкеже эре черланен, тоя деч посна коштын кертын огыл.

Святой преподобный Моисей Угрин 1043 ий марте илен, колышаш кечыж нерген ончылгочак пален. Тудын святой капше Киево-Печерский лаврын Лишыл курык помышыштыжо аралалтеш, а лумжым черкылаште 8 август кечын пагален шарнат да капым алгаштарыше сулык деч утараш тудым сөрвалат. «Мыланем ушаныше ег кола гынат, илыше лиеш», – манын Господь. Ашныше Юмын тиде шомакше чыла святойлан лачеш толеш. Нуно мландымбалне капышт дене коленыт гынат, кўшыл илемыште чонышт дене эре илыше улыт, каласен мошташ лийдыме шуко чудым ыштат. Юмым шокшын сөрвалымышт дене мыланна полшат. Кўшылсым шонышо ушышт дене чын Юмым палыше да Святой Троицылан чын ўшанымашым яндарын арален кодышо-влак түрлө калык гыч лектыныт. Нуно Юмын Эргыже Христосым, чын Юмым да чынжымак Айдемым, чапландареныт. Чын ўшанымашышт дене шўдыр гай волгалтыныт, чын илымышт дене финик пушенге гай пеледыныт. Мемнан утаралтшаш верч Юмым шокшын сөрвалыше-влак коклаште венгр калык гыч лекше святой-влак улмылан мыланнат куанаш да нуным порын шарнаш кўлеш.

А.Чемекова.

Юмо нуымо памаш

Памаш – айдемылан вий-куатым, ўнарым ешарыше, пенгыдылыкым пуышо Юмын вер. Кажне айдеме памаш деке вўдлан коштеш. Шуко памашыже Юмын Аван могай-гынат иконыжлан пўлеклалтын,

вет ег-влак Тудлан уло чонышт дене ўшанат. Памаш воктеч эртымышт годым Юмын Ава деч еш илыш перкем, пенгыде тазалыкым, сай илышым йодыт, шўргыштым яндар вўд дене шўялтат. Таклан огыл памаш воктеке юмогам шогалтат. Крешене пайрем годым святитлыме памаш вўдым мўнггў кондат, эр еда изин-изин йўыт.

Мый памашыш ковай дене пырля телым вўдлан, а кенезым чывылалташ коштам. Коваем Юмылан моткоч ўшана, мыйымат тидланак кумылан ден шога. Сандене мыят черкыш коштам, Юмо деч сайын тунемаш, кужу ўмыран да пиалан лияш йодам. Юмо мыйым арален ашна манын, эре ўшанем.

**Михайлова Кристина, Морко район,
Шўргыял школ.**

Эреак пеленна

Кугече сценарий

Модшо-влак: Йомакче, Ава, Эрге, Удыр, Шўлык-ойго, Суксо-влак, кок Агытан да чывиге-влак, Лыве, Мирносице-влак.

Йомакче:

Кумда теныз сер воктене,
Курык да чодыра шенгелне,
Ача-ава ден эрге-ўдыр
Илат шке ешыште келшен.
Ача кайыш паша дене,
Ава кодо йоча дене:
Паша шуко – чоныш витыш,
Полшышо гына уке вет.

Ава: Айста, йочам-влак,
паренгым эрыктена.

Удыр: Мый огым, трук парням
пўчкылтеш. Ой, теке мотор
шерем чиен ончышаш.

Эрге: Мыят огым! Тиде
пўрѐен паша огыл. Мый сарла
модаш каем. *(Керде дене
лўпшкедылеш.)*

Йомакче:

Пашам ава шкетак ышта,
Малашат шагал мала,
Шинчын каналташ ок ярсе,
Кузе лияш, шкеат ок пале.
Удыр-эргын кочо мутшо
Шўмым ишыш азыр семын.
Куанлан амал уке гын,
Чер темдале тудым писын.

Ава: Удырем, логарем пешак
кошка, йўмем шуэш, вўдым
кондо.

Удыр: Ой, авай, мемнан
вўднаже уке. Изиш вучалте,
мый энерыш миен толам.
*(Ведрам сакен кая. Жап кужун
эрта.)*

Ава: Эргым, шўжарет шангак
вўдлан каен, алят толын огыл,
иктаж-мо лийын огыл дыр?
Ала миен толат ыле?

Эрге: Йўра, авай! *(Кая.)*

Йомакче:

Эргаш энер деке ыш вашке,
Ласкан модаш гына тўнале,
Шўжаржым писын тудо
мондыш.

Аваж нерген
ышат шоналте.

Тыгодым шолып, кенета
Аваж деке шем Шўлык-ойго
Нушкын тольо кишкыла,
Чонышко йокрокым кондыш.

Шўлык-ойго: Удырамаш,
ончал йырваш, тый шкет
кодынат. Пелашет тыйым
монден, йоча-влакет тыйым
огыл йўрате!

Ава: Уке, икшывем-влак
мыйым йўратат.

Шўлык-ойго: Таче Кугу
Кугарня. Иисус Ыресеш колен.
Тудо нигўлан кўлын огыл, тыят
нигўлан от кўл, тыгак колет.

Ава: Уке, мый шке икшывем-
влакым тулыкеш коден ом
керт. Мый илаш тўналам.

Шўлык-ойго: Садак тый
пеленем кает! Кайыкыш
савырне! *(Шем шовыч дене
левед нангая. Йоча-влак
куржын пурат.)*

Йоча-влак: Авай! Авай! Тый
кушто улат? *(Суксо-влак
толыт.)*

Суксо: Салам, йоча-влак!
Те авадам йомдаренда мо?
Молан тудым ода чамане, ода
йўрате. Теве Шўлык-ойго
авадам нангайыш.

Удыр ден рвезе: Йўратена!

Суксо-влак: Йўратеда гын,
те тудым утарен кертыда.
Тыланде Шўлык-ойгын кў
полатшым муаш да Кугече
эрдене, кече модмо годым,
авада деч прощенийым йодаш
кўлеш.

Эрге: Тугеже ме авайнам
утарен кертына?!

Суксо-влак: Но шке вий
дене гына тидым ыштен ода
керт. Кў эреак мемнан пелен,
Тудын деч польшышым йодман.
Касвелыш кайыза! *(Нуно каят.)*

Эрге: Кў деч польшышым
йодман? Кў эре мемнан пелен?
Мом Суксо-влак туштышт?

Удыр: Кў деч
йодаш? Ондак
пеленем эре

аваем ыле, а кызыт тудо уке.

Эрге: Айда писынрак каена,
вет кок кече гына кодын.

Йомакче:

Вий мўнгештын, чон ойгештын.
Кинде кодын пеш шагал.
Каят нуно эр да кас,
Кў вара полшен кертеш?
*(Шошымсо чодыра. «Тиде
мыйын пырче»-манын, пок-
шелне кок агытан кредалеш,
йырышт чывиге-влак пўрдыт.)*

Удыр: Мом толашеда?!

1-ше агытан: Мый пырчим
муынам, а тудо шупшын
налнеже!

2-шо агытан: Уке, тиде пырчим
мый муынам!

Эрге: Эх, те! Кредалме ок кўл,
келшен илыман. Келшымаш –
эн шерге. Ужыда, кузе тендам
чывигеда-влак вучат?

1-ше агытан: А кузе мыланна
лийман? Пырчыже вет икте
веле?

Эрге: Теве мый киндым
пуэм *(сумкаште кычалеш).*
Чылаштлан сита.

Агытан-влак: Тау, йоча-влак!
Тау тыланде!

Йомакче:

Ой, ўрмаш! Ўрмаш! Ўрмаш!
Йўштў шўм левештыш трук.
Кодшо киндым пайлыш эрге,
Ўскырт ыле, ынде теке
Мондыш шкеж
нерген шонаш.

Удыр: Мый ноенам.

Эрге: Тугеже
каналташ шин-
чына. *(Шинчыт.
Лыве чонештен
толеш.)*

Лыве: Поро кече! Кушко тыге каеда?

Удыр: Шўлык-ойгын кў полатшым кычалына. Тудо мемнан аванам шолышт нангаен.

Лыве: Тыланда вет кугу энгерым вончыман! Но те ида тургыжлане, мый полшен кертам. Удыр, тый мылам мотор шеретым пуэт гын, мый шке шулдырем пөлеклем. Эрла мемнан Кугече пайрем! Иисус Христос ылыж кынелеш. Тыгай кугу пайрем лүмеш мый эшеат мотор лийнем.

Удыр: Колышо кузе ылыж кыел кертеш?

Лыве: Юмо чыла кертеш! Тудо колымаш деч чот вяян!

Удыр (шержым кудашеш): Тугеже нал, мылам шер тетла огеш күл.

Лыве (шулдыржым пуа): Чеверын! Юмо тыланда полшожо!

Иомакче:

Ой, өрмаш! Өрмаш! Өрмаш!

Шыште гае кумыл лийын,

Уш кумдан шонаш

тўналын:

Поро лийын ўдырна,

Весе лие шўм-чонжат.

(Йоча-влак энгер сер деке шуыт)

Эрге: О-о-о! Теве могай кумда энгер!

Удыр: Теве ме шулдырым пижыктена да энгерым чонештен вончена.

Эрге: Кў полатым ужат?

Кузе тушко миен шуына?

Удыр: Могай тудо күкшө!

Нимогай корнат ок кой.

Эрге: Тыгай шучко йўд!

Волгыжмешке, жап шагал

веле кодын.

Удыр: Мом ышташ

тўналына? Кө

мыланна полша?

(Мироносице-

влак эрлат.

Нуно мурат.)

Мироносице-влак:

Пычкемыш йўд эркын эрта,

Ушан, шынген, шўмыш пура,

Кумал тый ойганыше верчин,

Кө кызыт йөсым да нелым

чыта.

1-ше мироносице: Йоча-влак,

те тыште мом ыштеда?

Удыр: Мыланна теве тудо

полатышке миен шуман, ала те

полшен кертыда?

2-шо мироносице: Ме кызыт

Иисусын шўгарышкыже

вашкена, Тудын капшым миро

уй дене шўрынена. А те Тудым

йодса, Кө эре мемнан дене

пырля!

Эрге: А Кө эре мемнан дене

пырля?

Мироносице-влак: Мемнан

Господь Юмына, Иисус Христос!

Эрге: Тудыжо колен вет?!

1-ше мироносице: Юмо эре

мемнан пеленна, тый йодат

гын, Тудо полша.

Мироносице ден йоча-влак

мурат:

Тулык-влакым Ашнышылан

тые кумал:

Көн сомылжо лач лишыл-влак

верч,

Кө, Шкенжым мондалын,

тырша,

Көн чыла сайже шокшо шўм

дечын

Да ава семынак кажныжлан

пуалтеш.

(Мироносице-влак каят.)

Йоча-влак мурат:

Эр лишемеш,

Шўлык, йўдын куатше, шула.

Ош кече лектеш,

Тўня помыжалтеш.

Кава гыч волен, суксо-влак

Мемнан дене пырля мурат.

Кө мемнан пеленна

Да шўмнам эреак ырыкта,

Мланден ден кавам волгалтен,

Тек кынелже!.

Эрге: Ончал, кў полат шула!

(Оралте сўмырлмө йўк шокта.

Кайык лийше авашт шенгелне

коеш).

Йоча-влак: Авай! (Куржын

мият). Авай! Мыланна нелеш

ит нал! Ме ончылнет титакан

улына. Ме тыйым йөратена!

(Авашт кайык гыч

айдемыш савырна.)

Ава:

Йоча-влак, таче кугу куан

кече!

Христос шўгарже гыч

ылыж кынелын!

Йоча-влак: Чынжымак,

ылыж кынелын!

(Суксо-влак лектыт.)

1-ше Суксо: Тўня да кече,

пасу ден чодыра

Юмым чаплен куанат:

«Христос Ылыжын!»

Канде пылпомышто куан

йўк йонга:

«Христос чынжымак

ылыж кынелын!»

2-шо Суксо:

Христос Ылыжын!

Сырымаш шулен, лўдмаш

пытен,

Осаллан толын мучаш!

Святой мут кўдыратлын

йонга:

«Христос чынжымак

ылыж кынелын!»

Христосын Шочмыжо

лўмеш Арын селасе

черкын регентше

Д.Александров ден

черке пеленысе Рушарня

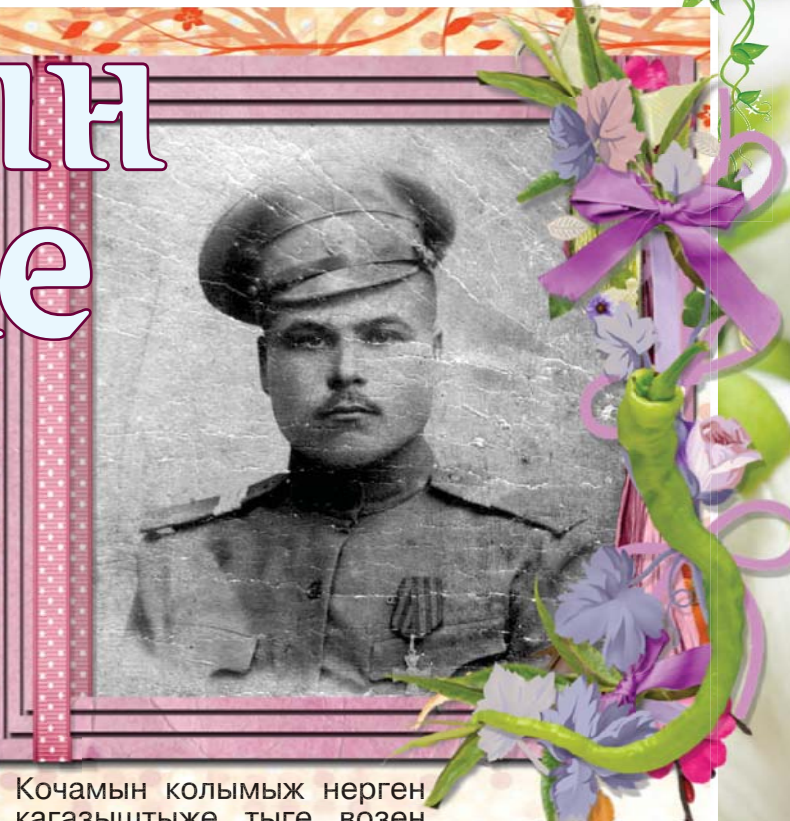
школын туныктышыжо

А.Кушакова ямдыленит.

Кочамын кышаже почеш

Мыйын кочам, Добров Алексей Миронович, 1889 ийыште Провой кундемысе Изи Моламас ялеш шочын. Тудын Мирон ачаже сар жапыште нелын сусыргышо генералын илышыжым арален коден, тудыжо таум ыштен да шке фамилийжым пӧлеклен. Тыге Добров фамилий родо-тукымешна кодын. Кочам ончыч фельдшерский школым тунем пытарен, вара армийыш каен. Службыжо военный лазаретыште эртен, тудо Георгиевский ыресан офицер лийын. Икымше тӱнямбал сар деч вара офицер запасеш кодын. Мирон Элексе, йӧратыме шочмо ялышкыже пӧртылмек, ачажын суртысо кевытыште пашам ыштен, тӱрлӧ сатум ужален. Тиде жапыште тудын шке ешыже шочын. Анна Михайловна лӱман ковам дене пырля тиде ялыштак пӧртым нӧлтен, посна лектын. Нунын Саша ден Миша эргышт да Лидия ӱдырышт кушкын. Варажым кочам Звенигово район Кокшамар ялысе эмлимверыште вуйлатышылан пашам ыштен. Рушарнян да Юмын тӱрлӧ кугу пайремже годым черкыште мурен. Кокшамар калык, изижат-кугыжат, мыйын кочамым пагален, йӧратен илен. «Пеш поро кумылан айдеме, тале доктыр ыле», – шонгыен-влак деч тыгай шомак колалтын.

Кокшамар школын ончычсо пашаенже Буденко Виктор Петровичат тидымак рашемден коден. Ушан енлан кӧраныше, осалым шонышо-влакат лийыныт. 1929 ий 13 декабрьыште кочамым, калыкын тушманже семын, кум ийлан лагерыш колтеныт. 1937 ий 7 августын тудым кокымшо гана титакленыт, кулак семын лӱен пушташ пунчалым луктыныт. Тыге шуко енын илышыже ӱмыр лугыч лийын. Илен-толын, чылажат шинчавӱд дене, шӱм тул дене эрыкталтын. 1957 ий 24 декабрьыште Марий АССР Президиумын Верховный Судшо «Добров Алексей Миронович титакдыме» манын, пунчалым луктын. Тыге кочамын поро лӱмжӧ пӧртылын.

Кочамын кылымж нерген кагазыштыже тыге возен кодымо: «Колымо амалже – лӱен пуштмо, а колымо верже пале огыл». Кузе тыге? Вашмутшо вучыдымын лие. Мӱндыр Казахстан гыч Йошкар-Олаш ӱмырлан куснышо Доброва Таиса акам пелашыж ден пырля чодыраш модым, снегым да тӱрлӧ шудым погаш миен. Тыште чодыражат пеш шыгыр, кӱкшӧ шудо да эреак шке мурыжым мурышо шына гына шуко. Перныл коштын, мом арам жапым эртараш? Шинчын каналташ але эше умбак каяш? Ончылно, палыдыме верыште, ушеш вочдымо жапыште кугу шӱгар сӱретлалт шогалын. Вот кушан пӱралтын шинчын каналташ! Ормаш! Ынде чылажат раш лие: теве кушто Элексе чӱчӱн колымо верже!

Тиде увер мемнан декат вашке миен шуо. 2007 ий 7 августын мыят ешем дене пырля тудо шӱгарыш миенан. Тукым акам семынак, мыят пеш чот ӧрын каенан. Мыланемат тыгак пӱралтын улмаш: лач 70ий жапӧртымек, 48 ияш уныкажлан 48 ий марте илыше кочам дене вашлияш. Кузе тиде маналтеш? Чудо огыл мо? Але пӱрымаш! Мондалтдыме, йӧратыме кочанан кап-кылже Йошкар-Ола воктенысе Мендур шӱгарыште кия. Пеш кӱкшӧ пу ырес йымалне ужар шудо да тӱрлӧ тӱсан пеледыш кушкыт, а мланде йымалне 140 енын орланен пытыше кап-кылышт кызыт ынде ласкан малат.

А тудын ешыже тыгай шучко жапыште кузе илен лектын? 1931 ийыште сурт озанлыкым толеныт. Вольыкым поген каеныт, ешым нужнаш коденыт. 1932 ийыште ковам кум тылзылан Йошкар-Оласе тюрьмаш нангаен петыреныт, а кок изирак йочам, Лидия ден Михаилым, уремыш луктын колтеныт. Кок изи йоча, капка йымал тулык пинеге семын, урем веч торлен шогышо она шельыкла гыч кудывечыште озаланыше салтак-влакым лӱдын, шортын эскерен. Нунылан ынде уремыше шем мончаш гына миен пураш

МАРТ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

2 март – Икте весым проститлыме рушарня. Кугу пұтылан кумыланме кече (заговень).

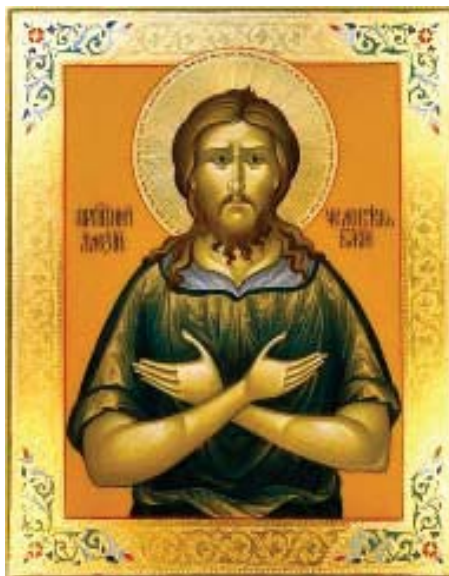
3 март – Кугу пүтө тўналтыш.

7 март – Чот орланыше святой Феодор Тироным шарныме лўмеш коливим святитлымаш.

9 март – Православийын сенымашыже.

Христос ончыч Толшо да Тудым Тынеш пуртышо пеш чапле Иоанн пророкын вуйжым икымше да кокымшо гана мумаш.

15 март – Юмын Аван «Державный» юмонажын кечыже.

Юмын енге Алексей

Колышо-влакым уштымаш.

22 март – Севастийысе ерыште орланыше 40 святойын кечыже.

23 март – Ыреслан кумалме рушарня.

29 март – Колышо-влакым уштымаш.

30 март – Юмын енге Алексейын кечыже.

логалын. Тыгай шучко жапыште Мишан чурийже неврит чер дене черланен, а Лидиям менингит авалтен. Провой кундемысе Кожлаял гыч Мазуров Пётыр кугызашт йоча-влакым мўнгыжў нангаен, а варажым шке шочмо аваштым пўртылташ полшен. Жап эртыме семын Мишан черже шўрлен, а Лидия ўмырешлан пылыш колдымо черан инвалид кодын.

1918 ийыште шочшо Саша эргыже Кокшамар школ деч вара Йошкар-Оласе медтехникумым, умбакыже Фрунзенский военный училищым тунем пытарен, флотышто политрук пашам вўден. Кугу сарын тулан корнымым эртен, нелын сусырген, контузитлалтын, но тудын илышаш пиалже лийын. Онжым шуко тўрлў медаль сўрастарен. Отставкысе кумшо ранган капитан Александр Алексеевич сар деч вара шке шинчымашыжым Гатчина оласе школышто йоча-влаклан пуэн, НВП ден труд урок-влакым вўден. 1999 ий 24 июлышто тудын ўмыржў Санкт-Петербург оласе эмлымверыште кўрылтын.

1926 ийыште шочшо Михаил Добров, изаж деч примерым налын, ветеринар пашам шуен, армияшто кодаш шонен. Военный училищым тунем пытарымек, илен толын, полковник марте кушкын. Отставкыш лекмыж мўнгў Москва воктенысе Серпухов олаште илен. 2008 ий 5 апрельыште илыш дене чеверласен.

Мыйын авамын, 1929 ийыште шочшо Лидиян, илыш корныжо шке сурт-печыштыжак эртен. Тудым Йошкар-Оласе вургем ургымо вер гыч ковам мўнгў пўртылтен. Авам калык ден тўр илен, озанлыкым, вольыкым кучен, колхоз пашаш коштын, «Пашан ветеранже» лўмым нумалын. Кум медальже авамын уста пашаче улмыжым ушештара. Тиддеч коч Красный Яр сельсоветын ик эн тале да уста ургызыжо лийын. Пеш шуко калыклан вургемым урген чиктен. Йылмыже дене кутырен моштен огыл гынат, кидше дене умылтарен кертын. Калык тудым таче кечынат поро мут дене шарналта.

Кугыжанышын возен пуымо кагазышт чынжым огеш палдаре гын, Юмо гына чыла палдара да почын пуа. Айдемын пенгыде ўшанымашыже лийже манын, чудо гоч увертара. Тидым чылажымат вискален, аклен да умылен мошташ кўлеш. Ковамын ўмыр мучко йогышо шинчавўдшў арам лийын огыл.

Тудын, тулык ватын, эрат-касат Юмылан ўшанен кумалмыже, рушарня ден Юмын кугу пайремжым аклен моштымыжо, Кушниковысо черкыш кугу Юл вўд гоч кумалаш коштымыжо, колышо ден илыше-влак верч кумал илымыже – чылажак полшен. Изием годым мыйым пророк Давидын псалтирьже гыч 90-шо псаломым марла каласкалаш туныктен коден, вет кочам деч кодшо псалтирь книгам тудо арален ашнен. Моло кова-влак дене пырля ик пўртеш погынен, йўд ваштареш тўрлў молитвам муреныт. «Ушанымашын символжым» шукуж годым марла муреныт. Сандене Юмо тудлан кидшым шуен, да чыла шочшыжым арален ашнен, тушман-влакым сенген, нунылан ончыл радамыш лекташ полшен. Тўрлў жап лийын гынат, чыла осалже ўрдыжеш кодын, а шакше чонан енын лўмжак мондалтын, чапшат уке лийын.

Тау тыланет, Юмо! Тыйын лўмет курым-куруймеш моктымо лийже! Таче, Тыйым моктымо кечын, мемнан коча-кована нерген поро шарнымаш ила, нунын тўналме пашаштым весе-влак шуют.

**Провой кундем,
Серафима Корнилова.**

ПАЙРЕМ САЛАМ ТЫЛАТ, АВАЙ!

Авай! Тылат мый поро мутым
Кунам, ом шарне, первый ойленам.
Ом шарне мый, кузе вием погалын,
Пөрт мучко первый ошкыл колтенам.

Шым ий теммеке, ужаталыч школыш,
«Тыршен тунем!» – тыгане сугынет,
Шочшетын ойго – тиде тыйын ойго,
Куан шочшетын – тыйын куанет.

Авай! Колат мо үдыретын йүкшым?
Шижат мо тый, кузе чонем мура?
Эрталын шүдө менгым, шокшым,
йүштым,
Муремже тый декет миен пура.

Кузе гын таче тыйын ныжыл, шокшо
Да волгыдо шүмет пелен лийнем!
Могай гын таче поро шүм гыч лекше
Эн шерге, ныжыл мутым ойлынем.

**Зинаида Ермакова,
Шернур район, Марисола**

Куанен чыялмена

**Изи тан,
түткө лий!
Кугече пайремлан
пөлеклалтше сылнымут
конкурсым увертарена.
Түрлө темылан
возымо ойлымаш ден
почеламутым
1 май марте газетнан
электронный почтышкыжо
колташ лиеш!**

Ўшанымаш нерген туштен каласыме шомак

Шүлыкан ег троллейбус дене кая,
шкеже шона: «Илышыште нимо сайже
уке, чылажат ойгылан веле. Ватем
йүдшө-кечыже рүда, йоча-шамыч осал
улыт, вуйлатышем пеш шыде ...»

Аралыше суксо воктенак шога да
шонымыжым воза: «Илышыште нимо
сайже уке, чылажат ойгылан веле.
Ватем йүдшө-кечыже рүда, йоча-шамыч
осал улыт, вуйлатышем пеш шыде ...».

Суксо мом возымыжым угыч лудеш
да шона: «Ончычат тидымак йодын ыле,
адак уэш тидымак йодеш. Орат веле,
молан тудлан чыла тидыже күлеш?
Мом ыштет? Айдеме йодеш гын, пуыде
ок лий!»

“Шүм-чон изолык”

Марий православный журнал

Учредитель: “Руш Православный Черкын
Йошкар-Оласе да Марий Элысе епархийже
(Московский Патриархат)” религиозный
организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением
Федеральной службы по надзору в сфере
связи, информационных технологий и
массовых коммуникаций по Республике
Марий Эл, свидетельство о регистрации
ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Редакцийын адресше: 424002, Йошкар-Ола,
Вознесенский урем, 81, 224 каб.

тел.: 45-39-54. **E-mail:** marlagazet@mail.ru

Интернетыште сайт: eparhia.ter12.ru

Редакционный советым вуйлатыше:
иерей Николай Чузаев.

Редакционный совет: иерей Игорь Сапаев,
А.Титов, Н.Федосеева, А.Чемекова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.Смирнов.

**РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ГАЗЕТЫМ ШАЛА
КЫШКЫЛТАШ ОGYЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!**

Тираж: 1500экз.